

פרשת תצוה

ואתה תצוה את בני ישראל (כז, כ)

יש לדקדק מהו ואתה תצוה, ואתה צוה מבעי ליה למימר. גם מלת ואתה כולה מיותרת כי היה לו לומר צו את בני ישראל כי בלשון זה נאמר בפר' אמור (ויקרא כד, ב) על הנרות הללו, ומה שכתב הרמב"ן לומר שהקפיד שלא יעשה זה ע"י שליח כו', מ"מ היא גופא קשיא למה הקפיד במצוה זו יותר מבכל המצוות, וכן בסמוך נאמר ואתה תדבר גם שם הדבר צריך ישוב.

עוד הקשו המפרשים מה ענין מצוה זו לכאן כי עיקר מקומה אחר עשיית המשכן והנחת המנורה.

ומהר"י אברבנאל פירש כי עיקר מצוה זו בפר' אמור וכאן נאמר תצוה ר"ל אתה עתיד לצוות את בני ישראל כו', ולדבריו כל פסוק זה מיותר כי מה הגיד לו בזה שסופו לצוות, ומה יעשה הרב בפסוק ואתה תדבר הנאמר בסמוך. ועוד קשה, להעלות נר תמיד, נרות מבעי ליה שהרי שבעה היו. ועוד קשה הלא לא דלקו כ"א מערב עד בוקר ולמה אמר תמיד.

ועוד קשה באמרו באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות, כל מראה מקום ארוך זה הוא נראה ללא צורך, כי היה לו לומר על המנורה יערוך אותו וכבר ידענו מקום המנורה היכן היא. והנה לא הוזכר כ"א נר אחד ובפר' אמור אמר יערוך את הנרות. ועוד כאן נאמר באהל מועד ואחר כך מחוץ לפרוכת, ובפר' אמור מוחלפת השיטה שאמר תחילה מחוץ לפרוכת ואח"כ באהל מועד. וכאן נאמר מחוץ לפרוכת אשר על העדות ושם נאמר מחוץ לפרוכת העדות.

ונראה ליישב כל זה ממה שכתב הרמב"ן כי מה שאמר להעלות נר תמיד, היינו נר מערבי שהיה דולק לעולם אבל שאר הנרות לא היו תמיד כ"א מערב עד בוקר. בהנחה זו יתורצו כל הספיקות הנזכרים כי אמר שצוה ד' למשה על המשכן וכל כליו וחלק המשכן לג' חלקים ועל כולם אמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והיה הפרוכת מבדיל בין קודש לקודש הקדשים ורצה משה שבכל חלק יהיה דבר המורה על שהשכינה שרויה בישראל, והנה בקודש הקדשים היו לוחות העדות אשר יתנו עדות ד' נאמנה שהשכינה שרויה שם כי הלוחות היו בהם מעשה נסים שהיו נקראים משני עבריהם, ומ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים (מגילה ג.) ותינח שכל הבא למקום ההוא יראה עין בעין כי שם ד' נקרא עליו, האמנם אחר שהפרוכת מפסיק ואין כל אדם רשאי לבא שמה, פן חלילה יאמר המהרהר הרוצה לשקר ירחיק עדיו (הרא"ש פ' שבועות הדיינין יג.) ע"כ הוצרך הקב"ה לעשות גם בהיכל נס תמידי זה בנר מערבי כדי שכולם יסתכלו בו ויראו מנר מערבי שם ד' כי הוא שוכן בתוכם, ואילו לא היה הפרוכת מכסה על ארון העדות לא היה צורך בנס זה.

ולהצעה זו נאמר שכל פר' זו אין הכוונה לצוות על נרות המנורה כ"א בפרשת אמור שם עיקר מקום של ציווי זה, וכאן עיקר הציווי על נר מערבי זה לגלות למשה כי אע"פ שהפרוכת מכסה על ארון העדות מ"מ יהיה גם במקום הקודש נס מתמיד המפרסם כי ד' שוכן שמה. וכבר ידעת שמשה רבינו ע"ה נאמר בו (דברים לג, כא) וירא ראשית לו, כי הוא היה ראשית ומהתחלה לכל הדברים העומדים בנס, והוא היה כנר זה שמדליקין ממנו כמה נרות והנר אינו חסר כך הואצל ממנו שפע רוח הקודש על כל הנביאים שבאו אחריו, כי פני משה כחמה (ב"ב עה.) וממנו הואצל האור על כולם, כך נר מערבי זה שהיה אורו מתמיד בדרך נס הואצל עליו מאורו של משה כי הוא היה אמצעי בין אור ד' לכל מיני אורה אשר עמדו בנס, והיה הסימן על זה שבלידתו נתמלא כל הבית אורה להורות שהוא יהיה המקבל הראשון מן אור העליון ובאמצעותו הושפע האור על כל מקום שיש בו דבר העומד בנס, לכך נאמר ואתה תצוה שני נוכחיות, לומר ואתה היינו ממהות עצמותך ותוספות אורה שבך תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו' שהשמן יוקח אליך, ר"ל לצרפו אליך כדי שתשפיע עליו מהודך כדי להעלות נר תמיד זה נר מערבי שהיה תמידי בדרך נס.

פרשת תצוה

ואח"כ נתן טעם לשבח, למה היה צורך בנס זה לפי שהוא באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות, כי הפרוכת מבדיל בין המקום שיש בו עדות על שהשכינה שרויה בישראל ובין סתם אהל מועד, לפיכך יערוך אותו אהרן מערב ועד בוקר, וכי כל הלילה היה עומד ועורך אלא שנותן בו שמן כמדת חברותיה שאין בו כ"א שיעור דליקה מערב ועד בוקר ואעפ"כ יעלה נר תמיד, ועדיין לא פורש באיזו נר יתמיד נס זה עד שאמר לפני ד', היינו נר מערבי הסמוך לשכינה שבמערב כי מצד העדות דומה נר זה אל ארון העדות ועל פי שנים עדים יקום דבר, ושניהם ע"י משה כי גם התורה נקראת על שמו. ולא הזכיר כאן כל הנרות כי אין כאן מקומם כ"א בפר' אמור כמ"ש שם על המנורה הטהורה יערוך את הנרות. ולכך לא נאמר שם ואתה תצוה לפי שעיקר הציווי שם היה על כל הנרות, ואגב גרר זכר שם גם נר מערבי זה באמרו להעלות נר תמיד מחוץ לפרכת העדות באהל מועד יערוך אותו.

ונראה לי שסדר הפסוק של פרשת אמור כך הוא, שצריך להפסיק בין מלת לפרכת למלת העדות, וכך פירושו להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת רצה ד' שיהיה נר אחד תמידי בדרך נס מחוץ לפרוכת, ואח"כ פירש מה משמש נס זה, על זה אמר העדות באהל מועד כי נס זה יתן עדות ד' נאמנה גם באהל מועד, שהכל מסתכלים שם ויראו מנר מערבי זה את שם ד' כי בקרבם הוא כי יערוך אותו אהרן מערב עד בקר ויהיה לפני ד' תמיד, ולפי שנאמר שם צו את בני ישראל ויקחו אליך ש"מ שיש כאן דבר המיוחס לכל בני ישראל ויש בו דבר המיוחס אל משה לבד שהרי נאמר אליך, ע"כ הוצרך לפרש שניהם כי הדבר המיוחס אליך ולא להם הוא הדבר העומד בנס אשר עליו אמר להעלות נר תמיד עד חוקת עולם לדורותיכם, ואח"כ פירש הדבר המיוחס לכל ישראל הוא מ"ש על המנורה הטהורה יערוך את הנרות לפני ד' תמיד, כי כל הנרות היו פונים מול נר מערבי זה ע"כ נאמר בכולם לפני ד' תמיד, ופירוש זה יקר.

דבר אחר לכך נקט מראה מקום זה מחוץ לפרוכת אשר על העדות, שלא יטעו לומר כי הוא ית' צריך לאורה, שהרי הפרוכת מפסיק בין המנורה למקום השראת שכינתו ועוד ששם העדות וכולו אורה, אלא ודאי עיקר קיחה זו אליך לצרכך. ובילקוט (רמז שעח.) מסיק שלכך היו חלונות של בהמ"ק רחבות מבחוץ וצרות מבפנים, להורות שלא היה השמש מאיר אל המקדש אלא אדרבה המקדש היה מאיר לכל העולם שנאמר (יחזקאל מג, ב) והארץ האירה מכבודו. וכן בארנו למעלה פר' ויצא (בראשית כו, א) בפסוק ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ואולי שלכך נקט 'אליך' לרבותא כי אפילו פני משה שהוא כפני חמה מ"מ אתה צריך לאור רוחני זה, כי אין השמש מאיר אל המקדש אלא המקדש מאיר אל השמש כי ממנו יוצא השפע אל כל צבא מרום.

ויש בפרשה זו מוסר אל הטועים, הנותנים החלק המובחר מן ממונם לצורך החומר לאכול ולשתות ויתר תענוגות בני האדם, וכל המלאכה נמבזה ונמס אותה יתן לצורך נר אלקים נשמת אדם כדרך שעשה קין, אלא ילך בדרך הבל שהביא מנחה לד' מבכורות צאנו ומחלביהן, כך יתן ראשון למאור לצורך נר אלקים נשמת אדם אשר אורה נצחי כמ"ש להעלות נר תמיד, והשני יתן למנחות שהיה מאכל לכהנים, ודי רמז בזה למבינים.